T085 TKL 3 (45) Luận Đại Trí Độ-Phẩm 70-Ba Tuệ

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 1

GIAÛI THÍCH PHAÅM BAÛY MÖÔI: BA TUEÄ

KINH: Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt laøm theá naøo haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät tu Baùt-nhaõ Ba- la-maät? Phaät daïy: Vì saéc tòch dieät, vì saéc khoâng, vì saéc hö doái, vì saéc khoâng chaéc thaät neân haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät; vì thoï, töôûng, haønh, thöùc cuõng nhö vaäy. Nhö oâng hoûi: Laøm theá naøo sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Vì nhö hö khoâng sinh neân sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Nhö oâng hoûi: Laøm theá naøo tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Tu caùc phaùp phaù hoaïi neân tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät traûi qua bao nhieâu thôøi gian? Phaät daïy: Töø khi môùi phaùt taâm cho ñeán khi ngoài ñaïo traøng neân haønh, neân sinh, neân tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Taâm thöù lôùp coù theå haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Phaät daïy: Thöôøng khoâng boû taâm Nhaát thieát trí, khoâng ñeå caùc nieäm khaùc xen vaøo, laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, laø sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, laø tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Neáu taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, laø sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, laø tu Baùt-nhaõ Ba-la- maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Boà-taùt tu Baùt- nhaõ Ba-la-maät seõ ñöôïc Nhaát thieát trí chaêng? Phaät daïy: Ñöôïc. Baïch ñöùc Theá Toân! Khoâng tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñöôïc Nhaát thieát trí chaêng? Phaät daïy: Khoâng. Baïch ñöùc Theá Toân! Tu vaø khoâng tu ñöôïc Nhaát thieát trí chaêng? Phaät daïy: Khoâng. Baïch ñöùc Theá Toân! Chaúng phaûi tu chaúng phaûi khoâng tu ñöôïc Nhaát thieát trí chaêng? Phaät daïy: Khoâng. Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu khoâng nhö vaäy thì laøm sao seõ ñöôïc Nhaát thieát trí? Phaät daïy: Boà-taùt ñöôïc Nhaát thieát trí nhö töôùng Nhö. Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao nhö töôùng Nhö nhö thaät teá? Laøm sao nhö thaät teá nhö phaùp tính? Laøm sao nhö phaùp tính? Nhö ngaõ tính, chuùng sinh tính, thoï maïng tính? Baïch ñöùc Theá Toân! Theá naøo laø ngaõ tính, chuùng sinh tính, thoï maïng

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 2 tính? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: YÙ oâng nghó sao? Ngaõ, chuùng sinh, thoï maïng coù theå coù ñöôïc chaêng? Tu-boà-ñeà thöa: Khoâng theå coù ñöôïc. Phaät daïy: Neáu ngaõ, chuùng sinh, thoï maïng khoâng theå coù ñöôïc, laøm sao noùi coù ngaõ tính, chuùng sinh tính, thoï maïng tính? Neáu trong Baùt-nhaõ khoâng noùi coù heát thaûy phaùp thì seõ ñöôïc trí Nhaát thieát chuûng. Tu-boà-ñeà thöa: Chæ Baùt-nhaõ laø khoâng theå noùi, hay Thieàn Ba-la-maät cho ñeán Thí Ba-la-maät cuõng khoâng theå noùi? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Baùt-nhaõ khoâng theå noùi, boá thí cho ñeán heát thaûy phaùp hoaëc höõu vi, hoaëc voâ vi, hoaëc Thanh-vaên, hoaëc Bích-chi Phaät, hoaëc Boà-taùt, hoaëc Phaät cuõng khoâng theå noùi. Baïch Theá Toân! Neáu heát thaûy phaùp khoâng theå noùi, laøm sao noùi

ñoù laø ñòa nguïc, laø suùc sinh, laø ngaï quyû, laø ngöôøi, laø trôøi, laø Tu-ñaø-hoaøn, laø Tö- ñaø-haøm, laø A-na-haøm, laø A-la-haùn, laø Bích-chi Phaät, laø chö Phaät? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: YÙ oâng nghó sao? Danh töø chuùng sinh aáy thaät coù theå coù ñöôïc chaêng? Baïch ñöùc Theá Toân! Khoâng theå coù ñöôïc. Phaät daïy: Neáu chuùng sinh khoâng theå coù ñöôïc, laøm sao noùi coù ñòa nguïc, ngaï quyû, suùc sinh, ngöôøi, trôøi, Tu-ñaø-hoaøn cho ñeán Phaät? Nhö vaäy, Tu-boà-ñeà! Boà-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân hoïc heát thaûy phaùp khoâng theå noùi. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt khi hoïc Baùt-nhaõ Ba-la- maät neân hoïc saéc, thoï, töôøng, haønh, thöùc cho ñeán neân hoïc trí Nhaát thieát chuûng? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt khi hoïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân hoïc saéc khoâng theâm khoâng bôùt cho ñeán neân hoïc trí Nhaát thieát chuûng khoâng theâm khoâng bôùt. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Vì sao hoïc saéc khoâng theâm khoâng bôùt cho ñeán hoïc trí Nhaát thieát chuûng khoâng theâm khoâng bôùt? Phaät daïy: Vì khoâng sinh khoâng dieät neân hoïc. Baïch ñöùc Theá Toân! Sao goïi laø khoâng sinh khoâng dieät neân hoïc? Phaät daïy: Khoâng khôûi khoâng laøm caùc haønh nghieäp hoaëc coù hoaëc khoâng. Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao khoâng khôûi khoâng laøm caùc haønh nghieäp hoaëc coù hoaëc khoâng? Phaät daïy: Quaùn caùc phaùp töï töôùng khoâng. Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao neân quaùn caùc phaùp töï töôùng khoâng? Phaät daïy: Neân quaùn saéc, saéc töôùng khoâng; neân quaùn thoï, töôøng, haønh, thöùc, . . . thöùc töôùng khoâng; neân quaùn maét, töôùng maét khoâng, cho ñeán yù, saéc cho ñeán phaùp, nhaõn thöùc giôùi cho ñeán yù thöùc giôùi, . . . töôùng yù thöùc giôùi khoâng; neân quaùn noäi khoâng, töôùng noäi khoâng khoâng, cho ñeán

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 3 neân quaùn töï töôùng khoâng, töôùng töï töôùng khoâng khoâng; neân quaùn boán thieàn, töôùng boán thieàn khoâng, cho ñeán dieät thoï töôûng ñònh, töôùng dieät thoï töôûng ñònh khoâng; neân quaùn boán nieäm xöù, töôùng boán nieäm xöù khoâng, cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, töôùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc khoâng. Nhö vaäy, Boà-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät neân haønh caùc phaùp töï töôùng khoâng. Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu saéc, töôùng saéc khoâng, cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, töôùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc khoâng, thì laøm sao Boà-taùt haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Phaät daïy: Khoâng haønh laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Baïch ñöùc Theá Toân! Laøm sao khoâng haønh laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la- maät? Phaät daïy: Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng theå coù ñöôïc, Boà-taùt khoâng theå coù ñöôïc, haønh cuõng khoâng theå coù ñöôïc; ngöôøi haønh, phaùp haønh, choã haønh cuõng khoâng theå coù ñöôïc, aáy goïi laø Boà-taùt haønh khoâng haønh Baùt-nhaõ Ba- la-maät, vì heát thaûy hyù luaän khoâng theå coù ñöôïc. Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu khoâng haønh laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, vaäy Boà-taùt khi môùi phaùt taâm, laøm sao haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Phaät daïy: Boà-taùt töø khi môùi phaùt taâm laïi ñaây, neân hoïc khoâng, khoâng coù sôû ñaéc. Boà-taùt aáy duøng khoâng coù sôû ñaéc neân boá trí, trì giôùi, nhaãn nhuïc, tinh taán, thieàn ñònh, vì khoâng coù sôû ñaéc neân tu trí tueä; cho ñeán trí Nhaát thieát chuûng

cuõng nhö vaäy. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Theá naøo goïi laø coù sôû ñaéc? Theá naøo goïi laø khoâng coù sôû ñaéc? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Coù hai laø coù sôû ñaéc, khoâng coù hai laø khoâng coù sôû ñaéc. Baïch ñöùc Theá Toân! Hai caùi gì laø coù sôû ñaéc, khoâng hai caùi gì goïi laø khoâng coù sôû ñaéc? Phaät daïy: Maét vaø saéc laø hai, cho ñeán yù vaø phaùp laø hai, cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc vaø Phaät laø hai, aáy goïi laø hai. Baïch ñöùc Theá Toân! Khoâng coù sôû ñaéc töø trong coù sôû ñaéc hay khoâng coù sôû ñaéc töø trong khoâng coù sôû ñaéc? Phaät daïy: Khoâng coù sôû ñaéc chaúng töø trong coù sôû ñaéc; khoâng coù sôû ñaéc cuõng chaúng töø trong khoâng coù sôû ñaéc. Naøy Tu-boà-ñeà! Coù sôû ñaéc, khoâng coù sôû ñaéc, bình ñaúng aáy goïi laø khoâng coù sôû ñaéc. Nhö vaäy, Boà-taùt ñoái vôùi coù sôû ñaéc, khoâng coù sôû ñaéc bình ñaúng aáy neân hoïc. Naøy Tu-boà-ñeà! Boà-taùt hoïc Baùt-nhaõ nhö vaäy goïi laø ngöôøi khoâng coù sôû ñaéc, khoâng coù loãi laàm. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Boà-taùt haønh Baùt- nhaõ Ba-la-maät khoâng haønh coù sôû ñaéc, khoâng haønh khoâng coù sôû ñaéc, laøm sao töø moät ñòa ñeán moät ñòa ñöôïc trí Nhaát thieát chuûng?

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 4 Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng truù trong coù sôû ñaéc, töø moät ñòa ñeán moät ñòa. Vì sao? Vì truù trong coù sôû ñaéc thì khoâng theå töø moät ñòa ñeán moät ñòa. Vì sao? Vì voâ sôû ñaéc laø töôùng Baùt-nhaõ Ba-la-maät, voâ sôû ñaéc laø töôùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, voâ sôû ñaéc cuõng laø töôùng ngöôøi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Naøy Tu-boà-ñeà! Boà-taùt neân haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät nhö vaäy. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Baùt-nhaõ khoâng theå coù ñöôïc, Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc cuõng khoâng theå coù ñöôïc, ngöôøi haønh Baùt-nhaõ cuõng khoâng theå coù ñöôïc, laøm sao Boà-taùt phaân bieät ñöôïc caùc phaùp töôùng laø saéc, laø thoï, töôûng, haønh, thöùc cho ñeán laø Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng thuû ñaéc saéc, khoâng thuû ñaéc thoï, töôûng, haønh, thöùc cho ñeán khoâng thuû ñaéc Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Baïch ñöùc Theá Toân! Neáu Boà-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, saéc khoâng theå coù ñöôïc cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc khoâng theå coù ñöôïc, thì laøm sao ñaày ñuû Thí Ba-la-maät cho ñeán ñaày ñuû Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñeå vaøo phaùp vò? Vaøo roài laøm nghieâm tònh coõi Phaät, thaønh töïu tueä giaùc cho chuùng sinh, ñöôïc trí Nhaát thieát chuûng? Ñöôïc trí Nhaát thieát chuûng roài chuyeån baùnh xe phaùp, laøm Phaät söï ñoä chuùng sinh khoûi voøng sinh töû? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt khoâng vì saéc maø haønh Baùt-nhaõ Ba-la- maät, cho ñeán khoâng vì Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc maø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà baïch Phaät raèng: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt vì vieäc gì neân haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Phaät daïy: Khoâng vì vieäc gì neân haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Vì sao? Vì heát thaûy phaùp khoâng coù laøm gì, Baùt-nhaõ Ba-la-maät cuõng khoâng coù laøm gì, Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc cuõng khoâng coù laøm gì, Boà- taùt cuõng khoâng coù laøm gì. Nhö vaäy, Boà-taùt neân

haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng coù laøm gì. LUAÄN: Ngöôøi nghe nghe taùn thaùn coâng ñöùc Baùt-nhaõ kheùo bieát heát moïi vieäc maø yeâu quyù Baùt-nhaõ, duøng phöông tieän muoán ñöôïc. Tu-boà-ñeà bieát yù moïi ngöôøi neân hoûi Phaät: Laøm sao haønh Baùt-nhaõ? Laøm sao sinh? Laøm sao tu? Coù ngöôøi noùi: Haønh laø ôû ñòa vò Caøn tueä; Sinh laø ôû ñòa vò ñöôïc Voâ sinh nhaãn; Tu laø sau ñòa vò Voâ sinh nhaãn, do Thieàn Ba-la-maät huaân tu Baùt-nhaõ. Phaät ñaùp: Nam uaån laø nôi taâm theá gian hieän haønh, troùi buoäc; Nieát-baøn laø töôùng tòch dieät. Boà-taùt do söùc trí tueä Baùt-nhaõ thoâng lôïi neân coù theå phaù naêm uaån, thoâng ñaït laøm cho khoâng, töùc laø töôùng Nieát-baøn tòch dieät. Töø tòch dieät khôûi xuaát truù trong saùu caên, trôû laïi nghó tôùi töôùng tòch dieät, bieát caùc phaùp ñeàu khoâng, hö doái khoâng chaéc thaät; aáy goïi laø Baùt-nhaõ. Haønh Baùt-nhaõ khoâng coù ñònh töôùng neân khoâng ñöôïc noùi hoaëc coù hoaëc

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 5 khoâng, vì ñöôøng noùi naêng döùt baët; “khoâng” nhö hö khoâng, theá neân noùi nhö hö khoâng sinh. Laïi, nhö hö khoâng, trong hö khoâng khoâng coù phaùp sinh, hö khoâng cuõng khoâng theå coù sinh gì. Vì sao? Vì hö khoâng khoâng coù phaùp, khoâng coù hình, khoâng coù xuùc chaïm, khoâng coù töôùng taïo taùc, Baùt- nhaõ cuõng nhö vaäy. Laïi coù ngöôøi noùi: Coù hö khoâng, chæ vì noù laø phaùp thöôøng, khoâng coù taïo taùc neân khoâng sinh; aáy laø ñònh töôùng cuûa hö khoâng. Trong Ñaïi thöøa, hö khoâng laø khoâng coù thaät phaùp, khoâng ñöôïc noùi noù thöôøng, khoâng ñöôïc noùi noù voâ thöôøng; khoâng ñöôïc noùi coù, khoâng ñöôïc noùi khoâng; khoâng ñöôïc noùi chaúng phaûi coù chaúng phaûi khoâng; döùt heát hí luaän, khoâng nhieãm khoâng tröôùc cuõng khoâng coù vaên töï; Baùt-nhaõ cuõng nhö vaäy, hay quaùn theá gian tôï nhö hö khoâng; aáy goïi laø sinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Boà-taùt ñöôïc Baùt-nhaõ roài, vaøo saâu thieàn ñònh, do söùc Baùt-nhaõ neân quaùn vaø duyeân cuûa thieàn ñònh ñeàu phaù hoaïi. Vì sao? Vì Baùt-nhaõ xaû boû heát thaûy phaùp, khoâng tröôùc töôùng; aáy goïi laø tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Ngöôøi nghe nghó raèng: Heát thaûy phaùp ñeàu coù thôøi tieát, theá neân Tu-boà-ñeà hoûi: Haønh Baùt-nhaõ phaûi traûi qua bao nhieâu thôøi gian? Phaät ñaùp: töø khi môùi phaùt taâm tu cho ñeán khi ngoài ñaïo traøng. Hoûi: Boà-taùt töø khi môùi phaùt taâm neân tu möôøi ñòa, saùu Ba-la-maät, ba baûy phaåm trôï ñaïo, heát thaûy thieän phaùp, côù sao chæ noùi haønh Baùt-nhaõ? Ñaùp: Tu-boà-ñeà chæ hoûi Baùt-nhaõ neân Phaät chæ ñaùp haønh Baùt-nhaõ. Laïi, heát thaûy phaùp ñeàu hoøa hôïp vôùi Baùt-nhaõ, vì Baùt-nhaõ lôùn neân khoâng noùi caùc phaùp khaùc. Hoûi: Baùt-nhaõ voâ löôïng voâ haïn, côù gì laáy vieäc ngoài ñaïo traøng laøm giôùi haïn? Ñaùp: Tröôùc ñaõ ñaùp: Baùt-nhaõ khi ñeán trong taâm Phaät, chuyeàn laïi goïi laø Nhaát thieát trí; lyù tuy moät maø danh töø ñaõ ñoåi, neân noùi sieâng tu cho ñeán khi ngoài ñaïo traøng. Boà-taùt ñeán ñaïo traøng, töø khi phaùt taâm laïi ñaây, nhöõng phaùp tu ñöôïc ñeàu xaû boû, ñöôïc voâ ngaïi giaûi thoaùt neân thoâng suoát caû ba ñôøi. Hoûi: Trong khoaûnh khaéc gaåy moùng tay goàm coù saùu möôi nieäm, nieäm nieäm sinh dieät, laøm sao moät taâm coù theå thöôøng nieäm Nhaát thieát trí khoâng ñeà cho nieäm khaùc xen vaøo? Ñaùp: Taâm coù hai thöù: Moät laø taâm nieäm nieäm sinh dieät; hai laø taâm thöù lôùp noái nhau

sinh, chung goïi laø moät taâm. Vì thöù lôùp noái nhau sinh neân tuy coù nhieàu maø goïi laø moät taâm. Khi aáy khoâng ñeå cho taâm tham, giaän tieáp tuïc xen vaøo. Vì sao? Vì taâm tham, giaän truï laâu thì coù theå laøm chöôùng ngaïi Baùt-nhaõ; nieäm ít thì khoâng haïi. Ñaây laø vì haøng Boà-taùt môùi phaùt taâm maø noùi. Laïi coù ñaïi Boà-taùt tuy haønh caùc thieän phaùp khaùc maø ñeàu hoøa hôïp vôùi Baùt-nhaõ neân coù theå laøm cho trong moãi nieäm caùc taâm khaùc khoâng xen vaøo. Boà-taùt phaàn nhieàu ñoái vôùi Baùt-nhaõ khôûi leân caùc hí luaän vaø caùc taø

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 6 kieán, neân Phaät daïy thöôøng nghó ñeán Nhaát thieát trí, ñöøng ñeå caùc taâm khaùc xen vaøo. Thöôøng nghó ñeán laø taâm khoâng höôùng ñeán choã khaùc, giaû söû cheát ñeán beân mình cuõng khoâng queân Nhaát thieát trí. Töôùng tu haønh Baùt-nhaõ laø khoâng haønh theo taâm taâm soá phaùp. Hoûi: Ngöôøi phaøm phu vaøo voâ töôûng ñònh hoaëc sinh coõi trôøi voâ töôûng. Baäc thaùnh nhaân truù ôû Höõu dö Nieát-baøn, vaøo Dieät taän ñònh; heát thaûy thaùnh nhaân vaøo Höõu dö Nieát-baøn taâm taâm soá phaùp ñeàu khoâng hieän haønh; taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh thì khi Boà-taùt haønh Baùt-nhaõ, laøm sao taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh? Ñaùp: Vieäc aáy trong A-tyø-ñaøm noùi chöù khoâng phaûi nghóa cuûa Ñaïi Thöøa. Tieåu thöøa, Ñaïi thöøa sai khaùc nhö tröôùc noùi. Theá neân khoâng neân ñem A-tyø-ñaøm naïn hoûi Ñaïi thöøa. Laïi nöõa, trong tam-muoäi Voâ töôùng, caùc töôùng saéc... dieät neân goïi laø voâ töôùng, vì voâ töôùng neân khoâng neân sinh taâm taâm soá phaùp. Ñaây cuõng chaúng phaûi laø voâ töôûng ñònh, dieät taän ñònh. Hoûi: Nghóa voâ töôùng nhö Phaät moãi moãi noùi hoaëc goïi laø kieán ñeá ñaïo, hoaëc tín haønh, phaùp haønh laø voâ töôùng, ngöôøi cho laø mau; hoaëc noùi ñònh Voâ saéc, vì töôûng vi teá khoù bieát neân cuõng goïi laø voâ töôùng; hoaëc trong ba moân giaûi thoaùt duyeân Nieát-baøn neân goïi laø voâ töôùng. Theá neân khoâng ñöôïc noùi chæ vì voâ töôùng neân goïi laø taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh, cho ñeán vì duyeân Nieát-baøn voâ töôùng, taâm taâm soá phaùp khoâng dieät, huoáng gì duyeân phaùp höõu töôùng? Ñaùp: Trong kieán ñeá ñaïo, trong ñònh voâ saéc noùi voâ töôùng coù theå ñöôïc; neáu noùi duyeân Nieát-baøn voâ töôùng thì khoâng ñuùng. Phaät thöôøng taùn thaùn Nieát-baøn voâ töôùng, voâ löôïng, khoâng theå nghó nghì, töùc laø phaùp voâ töôùng, voâ duyeân, oâng laøm sao noùi duyeân Nieát-baøn? Hoûi: Dieät töôùng nam, töôùng nöõ neân goïi laø voâ töôùng, chöù khoâng noùi khoâng coù töôùng Nieát-baøn? Haønh giaû thuû töôùng Nieát-baøn aáy sinh taâm taâm soá phaùp goïi laø duyeân. Ñaùp: Phaät noùi heát thaûy phaùp höõu vi sinh ñeàu laø löôùi ma, hö doái khoâng thaät; neáu taâm taâm soá phaùp duyeân Nieát-baøn laø thaät, thì maát töôùng höõu vi hö voïng; neáu khoâng thaät thì khoâng theå thaáy Nieát-baøn. Theá neân oâng noùi Nieát-baøn coù töôùng coù theå duyeân, vieäc aáy khoâng ñuùng. Hoûi: Phaät töï noùi Nieát-baøn coù ba töôùng, sao nay noùi voâ töôùng? Ñaùp: Ba töôùng aáy giaû danh, khoâng thaät. Vì sao? Vì phaù ba töôùng höõu vi neân noùi khoâng sinh, khoâng dieät, khoâng truï dò, voâ vi, khoâng coù töôùng rieâng. Laïi nöõa, töôùng sinh tröôùc chaúng moãi moãi phaù roài, töôùng sinh chaúng theå coù ñöôïc, laøm sao coù voâ sinh? Lìa töôùng höõu vi, töôùng voâ vi khoâng theå coù ñöôïc.

Theá neân voâ vi chæ coù teân goïi, khoâng coù töï töôùng. Laïi nöõa, Phaät phaùp chaân thaät, tòch dieät, khoâng coù hyù luaän; neáu Baùt- nhaõ Ba-la-maät coù töôùng töùc laø coù töôùng chaéc thaät coù theå thuû, beøn laø hí lu- aän; hyù luaän neân sinh ra tranh caõi; neáu tranh caõi saân giaän coøn khoâng ñöôïc

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 7 sinh vaøo coõi trôøi coõi ngöôøi, huoáng gì Nieát-baøn! Theá neân Phaät noùi Nieát- baøn voâ töôùng, voâ löôïng, khoâng theå nghó nghì, dieät caùc hí luaän. Töôùng Nieát-baøn aáy töùc laø Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Theá neân khoâng neân coù taâm taâm soá phaùp. Nhö phaåm tröôùc noùi, Boà-taùt haønh Baùt-nhaõ lìa töôùng taâm vaø chaúng phaûi taâm. Neáu coù töôùng chaúng phaûi taâm thì neân naïn raèng khoâng coù taâm töôùng, laøm sao haønh Baùt-nhaõ? Nay lìa caû hai beân aáy neân khoâng neân vaán naïn. Laïi nöõa, vì voâ minh ñieân ñaûo taø kieán ñôøi tröôùc neân ñöôïc thaân naøy, taâm taâm soá phaùp trong thaân aáy tuy coù thieän song vì nhaân duyeân sinh neân khoâng coù töï tính, hö doái khoâng thaät. Quaû baùo cuûa thieän taâm aáy höôûng phöôùc vui coõi trôøi coõi ngöôøi ñeàu laø voâ thöôøng neân sinh khoå lôùn, cuõng laø hö doái khoâng thaät; huoáng gì taâm baát thieän, voâ kyù! Nhaân hö doái neân quaû cuõng hö doái; vì Baùt-nhaõ Ba-la-maät chaân thaät neân taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh. Tu-boà-ñeà nghe noùi taâm taâm soá phaùp khoâng hieän haønh neân hoûi Phaät: Tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät ñöôïc Nhaát thieát trí chaêng? Phaät ñaùp: khoâng. Vì sao? Vì tu laø thöôøng haønh chöùa nhoùm, ñeàu laø löïc cuûa taâm taâm soá phaùp, neân noùi khoâng tu. Tu coøn khoâng ñöôïc, huoáng gì khoâng tu! Tu vaø khoâng tu laø vì Baùt-nhaõ laø phaùp voâ vi neân khoâng tu; vì Baùt-nhaõ hay quaùn thaät töôùng neân noùi tu; caû hai ñeàu coù loãi, neân Phaät ñaùp khoâng. Hoûi: Neáu trong caùch thöù ba tu khoâng tu coù loãi, coøn trong caùch thöù tö chaúng phaûi tu chaúng phaûi khoâng tu coù loãi gì maø Phaät ñaùp khoâng? Ñaùp: Vì Tu-boà-ñeà ñem taâm chaáp thuû töôùng maø hoûi neân Phaät ñaùp khoâng. Vì nhaän tu khoâng tu neân môùi coù vieäc chaúng phaûi tu chaúng phaûi khoâng tu, theá neân Phaät ñaùp khoâng; neáu khoâng ñem taâm chaáp töôùng noùi chaúng phaûi tu chaúng phaûi khoâng tu thì khoâng coù loãi. Boán caâu hoûi cuûa Tu- boà-ñeà Phaät ñeàu khoâng chaáp thuaän neân taâm meâ hoaëc laïi hoûi: Theá Toân! Nay laøm sao seõ ñöôïc Nhaát thieát trí? Phaät ñaùp: Nhö töôùng nhö. Tu-boà-ñeà cuõng khoâng hieåu nhö, neân Phaät laïi ñaùp: nhö thaät teá. Hoûi: Trong phaåm Nhö, Tu-boà-ñeà töï kheùo noùi Nhö, sao ñaây coøn nghi? Ñaùp: Nhö aáy khoâng coù töôùng nhaát ñònh, theá neân khoâng theå khoâng hoûi. Neáu Nhö coù töôùng nhaát ñònh thì ñaõ hieåu roõ; Nhö aáy saâu xa voâ löôïng neân Tu-boà-ñeà coù choã hieåu, coù choã khoâng hieåu. Thí nhö choã nöôùc lôùn, coù ngöôøi vaøo saâu, coù ngöôøi vaøo caïn, ñeàu goïi laø vaøo nöôùc; khoâng ñöôïc noùi ngöôøi vaøo caïn laø khoâng vaøo nöôùc. Hoûi: Vì sao khoâng laáy Nhö ñeå ví duï thaät teá maø laáy thaät teá ví duï Nhö? Thaät teá coù gì deã hieåu neân ví duï? Ñaùp: Nhö vaø thaät teá tuy laø moät nhöng khi quaùn saùt coù khaùc nhau.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 8

Nhö laø theå tính caùc phaùp; thaät teá laø taâm haønh giaû thuû chöùng. Phaät vì Tu-boà-ñeà thuû chöùng thaät teá neân laáy thaät teá laøm ví duï. Hoûi: Thöôøng noùi phaùp tính sau Nhö, thaät teá sau phaùp tính; sao nay phaùp tính laïi noùi ôû sau? Ñaùp: Nay vì muoán laáy ngaõ tính, chuùng sinh tính noùi roát raùo khoâng, neân ñoåi thöù lôùp ôû sau. Laïi nöõa, töø sau khi ñöôïc thaáy ñeá ñaïo, trong khi hoïc ñaïo coù theå quaùn caùc phaùp Nhö; coøn trong voâ hoïc ñaïo, vì phieàn naõo saïch heát, suoát heát thaûy töôùng chung, töông rieâng, goïi laø phaùp tính. Choã baûn sinh cuûa caùc phaùp goïi laø tính, theá neân laáy phaùp tính ví duï thaät teá. Phaät daïy: Phaùp tính coù phaàn Thanh-vaên, coù phaàn Ñaïi Thöøa. Tu-boà-ñeà ñoái vôùi phaàn Thanh-vaên khoâng nghi, ñoái vôùi phaàn Ñaïi thöøa coù nghi neân hoûi. Phaät muoán laáy vieäc ngöôøi phaøm coù theå hieåu laøm chöùng, cho neân noùi nhö ngaõ tính, chuùng sinh tính, thoï maïng tính. Tu-boà-ñeà khoâng coøn hoûi gì nöõa. Phaät muoán noùi caâu keát thuùc neân hoûi ngöôïc laïi Tu-boà-ñeà: YÙ oâng nghó sao? Ngaõ thaät coù chaêng? Tu-boà-ñeà ñöôïc ñaïo neân ñaùp khoâng. Baäc Tu-ñaø- hoaøn coøn khoâng thaáy ngaõ, huoáng gì A-na-haøm! Phaät daïy: OÂng laø haøng Tieåu thöøa ñoän caên coøn khoâng thaáy ngaõ, huoáng gì Phaät! Phaät duøng trí tueä tìm ngaõ khoâng theå coù ñöôïc, thôøi laøm sao coù theå noùi? Nhö ngaõ khoâng theå noùi coù, thì heát thaûy phaùp cuõng nhö vaäy. Boà-taùt haønh ñöôïc phaùp khoâng theå noùi aáy neân ñöôïc Nhaát thieát trí. Khoâng theå noùi laø khoâng theå phaân bieät hoaëc coù hoaëc khoâng. Tu-boà-ñeà thöa: Baïch ñöùc Theá Toân! Caùc phaùp neáu khoâng theå phaân bieät, laøm sao phaân bieät noùi coù ñòa nguïc, ngaï quyû..., coù caùc thaùnh ñaïo Tu- ñaø-hoaøn...? Phaät ñaùp: Chuùng sinh khoâng coù ñònh phaùp. Ñòa nguïc chæ coù teân goïi giaû, laøm sao phaân bieät noùi coù khoâng? Chuùng sinh vaø thaùnh nhaân, töø nôi phaân bieät chuùng sinh neân coù caùc teân thaùnh ñaïo, song chuùng sinh thaät khoâng theå coù ñöôïc. Nhö theá, Boà-taùt neân hoïc "Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng theà noùi" nhö vaäy. Tu-boà-ñeà hoûi: Baïch ñöùc Theá Toân! Boà-taùt neân hoïc saéc phaùp, nay côù gì noùi hoïc heát thaûy phaùp khoâng theå noùi? Phaät ñaùp: Boà-taùt tuy hoïc saéc phaùp... chæ neân hoïc laø khoâng theâm khoâng bôùt. YÙ nghóa khoâng theâm khoâng bôùt nhö tröôùc noùi. Trong ñaây Phaät töï noùi nhaân duyeân hoïc ñöôïc khoâng theâm khoâng bôùt: Neáu Boà-taùt hoïc phaùp töùc laø hoïc khoâng theâm khoâng bôùt. Tu-boà-ñeà hoûi: Laøm sao hoïc phaùp khoâng sinh khoâng dieät? Phaät ñaùp: Khoâng khôûi khoâng laøm caùc haïnh nghieäp hoaëc coù hoaëc khoâng. Coù laø ba höõu (ba coõi): Duïc saéc, Saéc höõu vaø Voâ saéc höõu. Khoâng laø

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 83 9

ñoaïn dieät, lìa taùm thanh ñaïo mieãn cöôõng muoán caàu tòch dieät. Vì hai vieäc aáy maø ngöôøi phaøm phu taïo caùc haønh nghieäp hoaëc thieän hoaëc baát thieän. Boà-taùt bieát thaät töôùng caùc phaùp laø khoâng sinh khoâng dieät neân khoâng taïo ba nghieäp, khoâng khôûi leân phaùp töông öng vôùi nghieäp; aáy goïi laø voâ taùc giaûi thoaùt moân; khoâng sinh khoâng dieät laø voâ töôùng giaûi thoaùt moân. Baïch ñöùc Theá Toân! Duøng phöông tieän gì coù theå khoâng khôûi khoâng laøm caùc haønh nghieäp? Phaät ñaùp: Neáu Boà-taùt quaùn ñöôïc caùc phaùp töï töôùng

khoâng; nghóa laø saéc, töï töôùng saéc khoâng, cho ñeán Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, töôùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc khoâng, baáy giôø Boà-taùt coù theå laøm hai vieäc: Moät laø khoâng khôûi, khoâng laøm caùc haønh nghieäp, hai laø coù theå ñoái vôùi heát thaûy phaùp taäp haønh töï töôùng khoâng. Laïi hoûi: Neáu phaùp saéc... töï töôùng khoâng, laøm sao Boà-taùt neân taäp haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät? Phaät ñaùp: Chaúng haønh laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Trong ñaây Phaät töï noùi nhaân duyeân: Theå cuûa Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng theå coù ñöôïc: ngöôøi taäp haønh, phaùp taäp haønh, choã taäp haønh khoâng theå coù ñöôïc. Vì phaùp khoâng, neân Baùt-nhaõ khoâng theå coù ñöôïc, choã taäp haønh cuõng khoâng theå coù ñöôïc; vì chuùng sinh khoâng, neân ngöôøi taäp haønh khoâng theå coù ñöôïc. Vì heát thaûy hí luaän khoâng theå coù ñöôïc neân Boà-taùt khoâng taäp haønh, goïi laø haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Tu-boà-ñeà hoûi: Neáu khoâng haønh laø haønh Baùt-nhaõ, thì Boà-taùt môùi phaùt taâm laøm sao neân haønh Baùt-nhaõ? YÙ Tu-boà-ñeà muoán noùi: Neáu khoâng haønh laø haønh thì haøng Boà-taùt môùi phaùt taâm taâm meâ muoäi, neáu cho haønh laø haønh thì laø ñieân ñaûo, theá neân hoûi. Phaät ñaùp: Boà-taùt môùi phaùt taâm neân hoïc phaùp khoâng coù sôû ñaéc, phaùp khoâng coù sôû ñaéc töùc laø khoâng coù haønh. Hoïc laø duøng söùc phöông tieän daàn daàn taäp haønh, khi boá thí do phaùp khoâng coù sôû ñaéc neân boá thí. Trong caùc phaùp thaät töôùng roát raùo khoâng, khoâng coù phaùp coù theå ñöôïc, hoaëc coù hoaëc khoâng; Boà-taùt truù trong trí tueä aáy neân boá thí hoaëc nhieàu hoaëc ít. Vì xem vaät boá thí, ngöôøi boá thí, ngöôøi nhaän thí, bình ñaúng, nghóa laø ñeàu khoâng theå coù ñöôïc; cho ñeán Nhaát thieát trí cuõng nhö vaäy. Tu-boà-ñeà nghó raèng: Vì coù sôû ñaéc thì laø theá gian ñieân ñaûo; khoâng coù sôû ñaéc töùc laø Nieát-baøn, theá neân hoûi Phaät: Theá naøo laø coù sôû ñaéc, theá naøo laø khoâng coù sôû ñaéc? Phaät löôïc ñaùp: Coù hai töôùng laø coù sôû ñaéc, khoâng coù hai töôùng laø khoâng coù sôû ñaéc. Hai töôùng laø maét vaø saéc; hai caùi hoøa hôïp goïi laø hai. Do maét neân bieát saéc; do saéc neân bieát laø maét; maét vaø saéc ñoái ñaõi nhau. Hoûi: Khi khoâng thaáy saéc cuõng coù maét, côù sao maét khoâng lìa saéc?

Ñaùp: Vì thaáy töøng saéc neân goïi laø maét; nay tuy khoâng thaáy saéc, vì tröôùc coù thaáy neân goïi laø maét. Theá neân heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu thuoäc nhaân duyeân; nhaân thuoäc quaû; quaû thuoäc duyeân, khoâng coù ñònh töôùng töï taïi; cho ñeán yù vaø phaùp, Phaät vaø Boà-taùt cuõng nhö vaäy. Keû phaøm phu ngu trí moãi moãi phaân bieät, taïo nghieäp thieän aùc; keû trí bieát hai phaùp aáy ñeàu hö doái, thuoäc nhaân duyeân, khoâng cho hai laø hai. Tu-boà-ñeà hoûi: Hai phaùp aáy töùc laø coù sôû ñaéc, khoâng coù hai phaùp töùc laø khoâng coù sôû ñaéc; vaäy khoâng coù sôû ñaéc töø trong coù sôû ñaéc hay khoâng coù sôû ñaéc töø trong khoâng coù sôû ñaéc? Vì duyeân theo caùc phaùp thuû töôùng haønh ñaïo neân ñöôïc roát raùo khoâng, khoâng coù sôû ñaéc? Hay vì khoâng duyeân, khoâng thuû töôùng haønh ñaïo neân ñöôïc roát raùo khoâng, khoâng coù sôû ñaéc? Neáu khoâng coù sôû ñaéc töø trong coù sôû ñaéc, thì coù sôû ñaéc töùc laø ñieân ñaûo? Haønh theo ñieân ñaûo laøm sao ñöôïc chaân thaät? Neáu khoâng coù sôû ñaéc töø trong khoâng coù sôû ñaéc,

khoâng coù sôû ñaéc töùc laø khoâng coù gì? Khoâng coù gì thì laøm sao phaùt sinh khoâng coù gì? Phaät cho caû hai ñeàu coù loãi neân khoâng chaáp thuaän, coù sôû ñaéc vaø khoâng coù sôû ñaéc ñeàu bình ñaúng quaùn saùt. Bình ñaúng töùc laø roát raùo khoâng, khoâng coù sôû ñaéc; nhaân khoâng coù sôû ñaéc maø phaù coù sôû ñaéc, vieäc hoaøn thaønh cuõng boû luoân, khoâng coù sôû ñaéc. Nhö vaäy, Boà- taùt ôû nôi coù sôû ñaéc vaø khoâng coù sôû ñaéc bình ñaúng, trong Baùt-nhaõ neân hoïc. Neáu Boà-taùt hoïc ñöôïc nhö vaäy goïi laø ngöôøi chaân thaät khoâng coù sôû ñaéc, khoâng coù loãi laàm. Töø moät ñòa ñeán moät ñòa, yù nghóa cuõng nhö vaäy. Tu-boà-ñeà hoûi: Neáu Baùt-nhaõ khoâng theå coù ñöôïc, Boà-ñeà khoâng theå coù ñöôïc, Boà-taùt khoâng theå coù ñöôïc thì laøm sao Boà-taùt hoïc Baùt-nhaõ, phaân bieät caùc phaùp töôùng? Nghóa laø töôùng naõo hoaïi laø saéc, töôùng khoå vui laø thoï...? Neáu Boà-taùt haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, saéc phaùp khoâng theå coù ñöôïc, laøm sao ñaày ñuû ñöôïc caùc thieän phaùp boá thí...? Laøm sao vaøo ñöôïc Boà-taùt vò, nhö trong kinh noùi roäng? Phaät baûo Tu-boà-ñeà: Boà-taùt khoâng vì thuû ñaéc töôùng saéc maø hoïc Baùt-nhaõ.

Laïi hoûi: Vì vieäc gì neân haønh Baùt-nhaõ? Phaät ñaùp: Vì khoâng coù sôû ñaéc neân haønh Baùt-nhaõ. Vì sao? Vì heát thaûy phaùp khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, voâ khôûi, Baùt-nhaõ, Boà-taùt, Boà-ñeà cuõng voâ töôùng, voâ taùc, voâ khôûi, Boà-taùt vì heát thaûy thaät töôùng caùc phaùp neân haønh Baùt-nhaõ, chaúng phaûi vì taâm ñieân ñaûo. Naøy Tu-boà- ñeà! Boà-taùt neân haønh voâ taùc Baùt-nhaõ nhö vaäy, vì khoâng taùc, khoâng khôûi.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.